

HIVATKOZÁSKÉSZÍTÉS, BIBLIOGRÁFIA-SZERKESZTÉS

Bármilyen szellemi alkotás létrehozása, legyen az, szakdolgozat vagy tudományos értekezés kutatómunkát, információkeresést igényel. Tudományos írás könyvtári háttér nélkül nem létezik. A könyvtárban találhatóak azok az információforrások, amelyekből a szellemi munka során tájékozódhatunk, ismereteket, információkat, adatokat meríthetünk, amelyeket a létrehozás során felhasználhatunk.

A SZELLEMI MUNKA LÉTREHOZÁSÁNAK FOLYAMATA

- **Témaválasztás, előzetes tájékozódás:** A kutatás egyik kiindulópontja a tudományos probléma alapos tanulmányozása, a témával kapcsolatos, könyvtárakban fellelhető ismeretek összegyűjtése, a téma háttér-információival való ismerkedés. Az előzetes tájékozódás során első lépésként a harmadlagos (tercier) források, a dokumentumok információtartalma alapján összeállított elemző, értékelő, összefoglaló szemlék, tanulmányok, illetve az adatokat összegyűjtő adattárak: katalógusok, bibliográfiák használata ajánlott. Ezek tartalmazzák a témával kapcsolatba hozható szakirodalmi források adatait. A megfelelő dokumentumok adatait ilyenkor már ki is lehet jegyzetelni, hogy később vissza lehessen őket keresni, és a hivatkozás során is használhatóak legyenek. A kiválasztott téma ismeretanyagának, háttér-információinak körüljárására jól használhatóak a másodlagos (szekunder) források is, amelyek a már ismert információkat dolgozzák fel és megadják a legfontosabb szakirodalmat.
- **Anyaggyűjtés:** A kiválasztott, releváns (elsődleges) források: szakkönyvek, szakkikkek, elektronikus dokumentumok megszerzése. Ezek feldolgozása, értékelése, válogatása. A felhasználni kívánt gondolatok kijegyzetelése.
- **Tagolás, felépítés, kidolgozás:** A dolgozat megírása, hivatkozások, irodalomjegyzék elkészítése. Minden tudományos igényű írás esetében követelmény az elolvasott, felhasznált források megadása. Ez emeli egy írásmű értékét. Emellett a más szerzőktől átvett szó szerinti vagy szabadon megfogalmazott gondolatot is jelölni kell. Az idézeteket, hivatkozásokat az adott mű azonosító adatainak megadásával, rövidített bibliográfiai leírásával (irodalomjegyzékben, bibliográfiában) és a hivatkozott szöveg helyének megjelölésével (jegyzetekben) kell megadni.

A forrásdokumentumok bibliográfiai adataira tehát a munka minden fázisában szükség van. A tájékozódáskor éppúgy, mint az íráskor, vagy a formai kialakításkor. A szellemi alkotás létrehozója és olvasója (bírálója, értékelője) számára is visszakereshetőnek kell lenniük az információ forrásainak. Ehhez pedig a szövegben vagy a jegyzetekben utalni, hivatkozni kell rájuk, az irodalomjegyzékben vagy bibliográfiában pedig szabványos bibliográfiai leírással egyértelműen azonosítani kell őket.

JEGYZETEK:

A főszöveget kiegészítő, sorszámmal jelölt rövid megjegyzések, magyarázatok vagy forrásra való hivatkozások. A szövegben általában csak rövidített alakban megjelenő utalások bővebb adatai is megadhatóak a jegyzetekben. A szöveg és a jegyzetek közötti kapcsolatot különféle jelekkel kell biztosítani (számok, csillagok) és következetesen végigvezetni. A jegyzeteket minden esetben össze kell hangolni a mű irodalomjegyzékével vagy bibliográfiájával.

A legfontosabb jegyzetelési módszerek a következők:

- **Szövegekői jegyzetelés:** Akkor alkalmazható, ha a szövegben csak néhány hivatkozás van. Előnye, hogy nem kell külön jegyzetapparátust készíteni, hátránya viszont, hogy kissé megakasztja a folyamatos olvasást.
- **Sorszámozott szövegekői jegyzetelés:** Ha egy-két tucatnál több jegyzet van egy kéziratban, akkor használhatjuk a szövegekői, sorszámozott jegyzeteket. A szövegben szögletes zárójelben megadjuk a hivatkozott mű bibliográfiai (irodalomjegyzékbeli) sorszámát. Csak sorszámozott irodalomjegyzékkel együtt alkalmazható.
- **Zárójeles jegyzetelés:** A főszövegben kerek zárójelben adjuk meg a hivatkozott mű szerzőjének vezetéknevét, valamint a mű megjelenési évszámát, illetve az oldalszámot, ha meghatározott szöveghelyre hivatkozunk. Ez a fajta jegyzetelési mód, az ún. Harvard-módszer Magyarországon is gyorsan terjed. Előnye, hogy gazdaságos, idő- és helykímélő, valamint évszámkiemelő bibliográfiával párosítva világos, könnyen áttekinthető művet eredményez. Hátránya azonban, hogy a zárójeles betétek megakasztják a folyamatos olvasást.
- **Lábjegyzetek (lapalji jegyzetek):** A magyar tudományos irodalomban a szerzők többsége ezt a hagyományos jegyzetelési módszert követi. A lábjegyzetek előnye, hogy az olvasónak nem kell a fejezet vagy a szöveg végére lapoznia, ha el akarja olvasni a szerzőnek a főszöveghez fűzött megjegyzéseit, hivatkozásait. A kialakult gyakorlat szerint akkor van jelentőségük, ha elengedhetetlenül fontosak a szöveg megértéséhez. A lábjegyzetekben a megjelenési adatokat zárójelben is megadhatjuk.
- **Fejezet végi jegyzetek:** Leggyakrabban gyűjteményes kötetekben használatos. Ilyenkor egy-egy önálló tanulmányhoz nem a könyv végén, hanem a tanulmány végén helyezük el a jegyzeteket.
- **Szöveg végi jegyzetek:** Az angolszász tudományos könyvek nagy része szöveg végi jegyzeteket alkalmaz. Előnye, hogy a jegyzetek egy helyen megtalálhatóak, bizonyos rendezési elvek és tipográfiai eszközök alkalmazásával könnyen áttekinthetővé tehetőek. (pl. fejezetenkénti tagolás)

IRODALOMJEGYZÉK ÉS BIBLIOGRÁFIA

Irodalomjegyzéken a mű írása során ténylegesen áttekintett és felhasznált irodalmat értjük, amely általában a mű végén helyezkedik el, és az adott téma iránt érdeklődőt újabb olvasmányokhoz irányítja. Pontosán és következetesen szerkesztett, tulajdonképpen olyan, mint egy „rejtett” bibliográfia, annál azonban mind tartalmi, mind formai, mind terjedelmi szempontból alacsonyabb fokozatot képvisel. A bibliográfia (ha írásmű részét képezi) ugyanis bővebb, rendszerezőbb áttekintést nyújt, gyakran a felhasznált irodalmon túl, a mű szempontjából releváns irodalmat is tartalmazza. Ez a fogalom azonban, leginkább önálló kiadványok megnevezésére szolgál, ezért a mű végén lévő irodalomjegyzékeket általában „Felhasznált irodalom” („Irodalom”, „Válogatott irodalomjegyzék”, „További irodalom”, „Források”) címszóval szokták illetni.

A könyvekben közölt bibliográfiák tartalmi szempontból leggyakrabban ún. *lajstromozó bibliográfiák*, azaz a felsorolt tételek csupán a könyvek bibliográfiai leírását tartalmazzák. Az olvasók számára azonban sokkal használhatóbbak a több információt közlő annotált, ajánló vagy életrajzi bibliográfiák.

Az *annotált bibliográfia* a leírás mellett egy rövid magyarázó, értelmező szöveget is tartalmaz, amely lehet leíró vagy értékelő, kritikai jellegű.

Az *ajánló bibliográfia* a feldolgozott témakörnek a szerző által legjobbnak és ajánlásra méltónak tartott műveit sorolja fel, az *életrajzi* pedig egy-egy személy műveinek - esetleg időrendbe is sorolt - *bibliográfiáját* adja.

A bibliográfiák, irodalomjegyzékek formai megjelenítésekor három dologra kell odafigyelni, hogy alkalmazkodjon a jegyzetek és a hivatkozások formájához, igazodjék a feldolgozott anyaghoz (a bibliográfiai tétek száma, fajtája határozza meg az alkalmazott formát) és, hogy lehetőség szerint egyszerűen és áttekinthető formában közölje az adatokat.

Az irodalomjegyzék, bibliográfia legfontosabb formái:

- **Sorszámozott:** A szövegközi, sorszámozott jegyzetek használata a műben megköveteli ezt a formát.
- **Alfabetikus:** A szerzők nevének ábécé sorrendjében sorakoznak a tételek. A szerző nélküli művek cím szerint kerülnek besorolásra. A leginkább használt és legkedveltebb bibliográfiai forma.
- **Kronologikus:** Akkor használjuk, ha a megjelenés évének kiemelt fontosságot tulajdonítunk (például írók, költők műveinek felsorolásakor, életmű részletezése esetén).
- **Évszámkiemelő:** Ha a főszövegben szövegközi, zárójeles hivatkozásokat alkalmaztunk, akkor ezt a formát használjuk. Megmarad a szerzők alfabetikus sorrendje, de az évszámot közvetlenül a név után tesszük.
- **Rendszerező:** A tételeket rendezhetjük forrástípusok, országok, nyelvek, témák szerint is. Ennek a formának előnye a logikus felépítés és az áttekinthetőség, hátránya viszont, hogy a keresett címet nehezebb megtalálni benne, mint az egyszerű alfabetikus bibliográfiában.

HIVATKOZÁS:

A tudományos mű elkészítése közben felhasznált források kötelező, pontos és ellenőrizhető közlése. Célja, hogy a szerző elkülönítse a saját szövegétől a máshonnan átvett szövegeket és megkönnyítse a felhasznált források egyértelmű visszakeresését.

Fontos, hogy a hivatkozási technika szabványos, következetes, áttekinthető és pontos legyen, hiszen ez teszi a szellemi alkotást hitelessé.

A bibliográfia és a hivatkozások adatait az előírásnak megfelelő sorrendben és formában kell megadni. A formai követelményekről szabvány rendelkezik.

A BIBLIOGRÁFIAI LEÍRÁS:

Mind a hivatkozásoknak, jegyzeteknek, mind pedig a bibliográfiáknak alapegysége a bibliográfiai tétel.

Az egyes tételekben annyi adatot kell feltüntetni, hogy a dokumentum azok alapján pontosan, minden kétséget kizáróan azonosítható legyen.

A hivatkozás forrásai és adatai:

- **Könyvek:** A könyvek bibliográfiai leírásának alapadatai (a cím és szerzőségi adatok, a megjelenési adatok, a kiadásjelzés és a kötetszám). Ezekhez járulhat még - nem kötelezően - a könyv terjedelme és a sorozat címe. A sorrend a következő: szerző, szerkesztő neve, cím, alcím, kiadás, (kötetszám), kiadás helye, kiadó, megjelenés éve,

terjedelem, sorozatcím. Többkötetes művek esetén vagy egy tételben közöljük az összes adatot, vagy külön írjuk le az összefoglaló adatokat és a kötetadatokat.

Összefoglaló leírás:

Kosáry Domonkos: A Görgey-kérdés története. 1-2. köt. Budapest: Osiris Kiadó, 1994. 387; 387 p.

Analitikus leírás:

Magyarország állatvilága. 1-3. köt. Budapest: Gondolat 1. köt. Rovarak. Szerk. Móczár László. 1980, 254 p. 2. köt. Madarak. Szerk. Péchy Tamás. 1982, 328 p.
--

- **Könyvrészlet, tanulmány (gyűjteményes műben):** Gyűjteményes művek egy tanulmányának bibliográfiai leírásakor először közöljük a tanulmány adatait: szerző, cím, majd az In szócska után a tartalmazó dokumentum adatait a már ismert módon. A terjedelem helyére a tanulmány első és utolsó oldalszáma kerül. Ha a tanulmány szerzője azonos a kötet szerzőjével vagy szerkesztőjével, akkor az *ugyanő* szó rövidített formáját használjuk (uő).
- **Folyóiratcikkek:** szerző neve, cikk címe, folyóirat neve, megjelenés éve, (évfolyam), szám, cikk első és utolsó oldalszáma.
- **Egyéb dokumentumok:** *Kéziratok, szakdolgozatok, disszertációk* esetén: szerző, cím, a dokumentum jellege, megjelenési hely és évszám. *Szabadalom* esetén: a tulajdonos, a jogosult neve (személy vagy vállalat), a találmány címe, feltalálók neve (ha nem azonos az első adattal), az ország neve, a szabadalom száma, megjelenésének kelte, (a terjedelem adatai) *Nem publikált konferenciaanyag* esetén: szerző neve, cím, konferencia címe, helye, ideje. *Jogszabályok* esetén: Jogszabály száma/éve (törvény római számmal, egyéb jogszabályok arab számmal), címe.
- **Elektronikus dokumentumok:** Ezeknek, a forrásoknak a megadásakor is a nyomtatott dokumentumok leírásához hasonlóan járunk el. Esetükben azonban gyakran nehéz az azonosításhoz szükséges adatokat fellelni. Weboldalakat például - más adatok hiányában - sokszor csak a szerzővel, címmel és az url címmel adják meg.

HIVATKOZÁSI STÍLUSOK

A két leginkább elterjedt (nemzetközileg elismert és használt) hivatkozási stílus az MLA (Modern Language Association - <http://www.mla.org>) és az APA (American Psychological Association - <http://www.apastyle.org>)

MLA (MODERN LANGUAGE ASSOCIATION)

Az MLA stílus legfőbb jellemzője, hogy láb- vagy végjegyzeteket használ. A jegyzeteket zárójeles (1) vagy felső indexben lévő számok jelölik, melyeknek meg kell jelenniük a szövegben és a lap alján, ill. közvetlenül a szöveg végén (ez az opció akkor ajánlott, ha egyébként a lap alján jegyzeteink túl sok helyet foglalnának). Ajánlott a Word által felajánlott alkalmazást használni (Beszúrás – Hivatkozás - Lábjegyzet).

Hivatkozás könyvre:

Szerző(k) neve, Mű címe (aláhúzással vagy dőlt betűvel kiemelve). (Kiadás helye: Kiadó neve, Megjelenés éve): Oldalszám.

Kosztolányi Dezső, *Elsüllyedt Európa*. (Budapest: Nyugat, 1943): 100.

Amikor szerkesztett (több író műveit tartalmazó) könyvre hivatkozunk, a szerző helyett a szerkesztő nevével kell kezdeni, melyet a „szerk.” szó követ, a többi adatelem sorrendje változatlan.

Hivatkozás könyvrészletre, tanulmányra:

Szerző neve, „Mű címe”. Könyv címe. Szerkesztő neve. (Kiadás helye: Kiadó neve, Megjelenés éve): Oldalszám.

Tóth István, „Tanulás IKT környezetben”. *Digitális pedagógia*. Szerk. Benedek András. (Budapest: Typotex, 2008): 81-111.

Hivatkozás folyóiratcikkre:

Szerző neve, „Mű címe”. Folyóirat megnevezése (aláhúzással vagy dőlt betűvel kiemelve) évfolyam sorszáma (hónap, év): tól-ig oldalszám

Viskolcz Noémi, „Peter Lambeck budai utazása a corvinákért 1666-ban”, *Magyar könyvszemle* 2 (2009): 149.

Hivatkozás elektronikus forrásokra:

Könyvre:

Szerző(k) neve, *Mű címe*. (Kiadás helye: Kiadó neve, Megjelenés éve) Webhely megnevezése. Az utolsó frissítés vagy a letöltés dátuma. < pontos url cím >

Jókai Mór. Az aranyember. Kritikai kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964. Magyar Elektronikus Könyvtár. Web. 2011. augusztus 23. <<http://mek.oszk.hu/05500/05571>>

Vagy

Meleg Csilla, „Iskola és társadalom” (1996). <http://nostromo.pte.hu/~carry/konyvtar.html>

Hivatkozás korábban már megjelölt forrásra:

Szerző neve: Mű címe: oldalszám

Kosztolányi: Elsüllyedt Európa, 100.

Felhasznált irodalom:

A dolgozat végén, új oldalon soroljuk fel (a szerzők nevének abc sorrendjében) mindazokat a műveket, melyeket a dolgozathoz felhasználtunk. Itt a megjelenés adatai (hely, kiadó, dátum) nincsenek zárójelben.

1. Kosztolányi Dezső, Elsüllyedt Európa. Budapest: Nyugat, 1943.
2. Meleg Csilla, Iskola és társadalom. 1996. <http://nostromo.pte.hu/~carry/konyvtar.html>
3. Tóth István, „Tanulás IKT környezetben”. Digitális pedagógia. Szerk. Benedek András. Budapest: Typotex, 2008. 81-111.
4. Viskolcz Noémi, "Peter Lambeck budai utazása a corvinákért 1666-ban ", Magyar könyvszemle 2 (2009): 149.

APA (AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION)

Kidolgozója az Amerikai Pszichológiai Társaság. Nem használ lábjegyzeteket, a forrásokat a szövegtestben, ill. a dokumentum végén a Hivatkozások vagy Irodalomjegyzék címszó alatt jeleníti meg.

Forrásmegjelölés a szövegtestben:

Amennyiben *nem szó szerint idézünk*, két dolgot kell megjelölni: a szerző vezetéknevét, és az idézett forrás megjelenésének évszámát. Ezt kétféleképpen tehetjük: vagy belefoglaljuk saját szövegünkbe, vagy a felhasznált információ után rögtön közöljük:

Chomsky szerint a nyelv jól feltérképezhető és leírható struktúrák összessége (1997).

vagy

A nyelv jól feltérképezhető és leírható struktúrák összessége (Chomsky, 1997).

Ha ugyanattól a szerzőtől több ugyanazon évben megjelent mű szerepel akkor az évszám után betűket (a, b, c, ...) teszünk:

Az álmokképek tudattalan tartalmakat szimbolizálnak (*Freud, 1900a*).

Két szerző nevét az "és" választja el egymástól:

Idézet (*Benedek és Tóth, 2003*).

A szó szerinti idézeteket idézőjelek fogják közre és a hivatkozás megjelöli az oldalszámokat is:

„Szó szerinti idézet a könyvből” (*Benedek, 1998. 32. o.*).

Egy zárójelen belül egy szerző különböző munkáira hivatkozva a nevet csak egyszer kell megadni, utána következnek az évszámok, egymástól vesszővel elválasztva:

„Idézet” (*Verebes, 1955, 1956a, 1956b*).

Egy zárójelen belül több szerző munkáira hivatkozva az egyes tételeket pontos vessző (;) választja el:

„Idézet” (*Fekete, 1988; Fehér, 1989; Szürke és Barna, 1990*).

Forrásmegjelölés az irodalomjegyzékben:

Hivatkozás könyvre:

Szerző(k) neve (évszám). *Cím*. Kiadás helye, Kiadó.

Kontopodis, M. (2011). *Children, development and education: cultural, historical, anthropological perspectives*. Dordrecht: Springer Science Business Media B.V.

Hivatkozás könyvrészletre, tanulmányra:

Szerző(k) neve (évszám). Fejezet, tanulmány címe. In Szerkesztő(k) neve (szerk.), *Könyv címe* (pp. oldalszámok: a fejezet első és utolsó oldala). Kiadás helye: Kiadó.

Bordo, S. (2003). The moral content of Nabokov's *Lolita*. In Matthews, P. M. & Bruce, D. (Eds.), *Aesthetic Subjects* (pp. 125-152). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Hivatkozás folyóiratcikkre:

Szerző(k) neve. (évszám). Cikk címe. *Folyóiratcím*, Évfolyam száma (füzetszám), Oldalszámok: a tanulmány első és utolsó oldalának száma.

Lénárt Miklós, Simon Tamás. (2007). Görög nevelés és műveltség a hellenizmus korában. *Magyar pedagógia*, 108 (3), 270-282.

Hivatkozás elektronikus dokumentumra:

Morris, E., Robert Essick, and Joseph Viscomi (Eds.) (2007), *The William Blake Archive*. Lib. of Cong., 28 Sept. 2007, <http://www.blakearchive.org/blake/> accessed 20 Nov. 2007

Teljes webhelyről nem szükséges külön tételt készíteni, elegendő a folyó szövegben megnevezni a honlapot. Webhelyek különálló dokumentumait a címmel, évvel, a webhely nevével, típusával írják le, kiegészítő információként a megtekintés dátuma és az internetcím szerepel.

Felhasznált irodalom:

- Lénárt Miklós, Simon Tamás. (2007). Görög nevelés és műveltség a hellenizmus korában. *Magyar pedagógia*, 108 (3), 270-282.
- Magyar Károly (1983). *Miért veszít a győztes?* Budapest, Népszava.
- Molnár Károly, Pál Tamás (1981): *Iskolakultúra*. In Piskóti János (szerk.). *Tanulmányok a tanügy történetéből*. (pp. 57-84). Budapest: Akadémiai Kiadó.

HARVARD-SZISZTÉMA

Magyarországon gyakori az alkalmazása.

Név-év módszernek is nevezik, mivel a szövegben a hivatkozást a szerző vezetéknevével és a publikáció megjelenésének évével jelzi.

Szó szerinti idézetnél:

“An effective structure is important” (Redman, 2006, p. 22)

Tartalmi idézetnél:

Babbie (1996) közli egyik tanulmányában a szenátus álláspontjának megoszlását a katonai kiadások tekintetében.

A dokumentum részletes adatait a Felhasznált irodalomban tárja fel, amelynek összeállításánál a különböző típusú forrásokat külön csoportokba rendezve adja meg, hogy azok ne keveredjenek, hiszen így jóval könnyebb áttekinteni őket.

Hivatkozás könyvre:

Szerző neve (Kiadás éve) Mű címe. Kiadás helye, Kiadó. Oldalszám. ISBN

BABBIE, Earl (1996) A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest, Balassi. 704 p. ISBN 963 506 100 5

Hivatkozás könyvrészletre:

Szerző neve (Kiadás éve) Tanulmány címe. In: Könyv szerkesztőjének neve szerk. Könyv címe. Kiadás helye, Kiadó. Oldalszám tól-ig. ISBN

RAVASZ János (1996) A reformátusok iskolaügye. In: GAZDA István vál. Fejezetek a magyar művelődéstörténet forrásaiból. Budapest, Tárogató. pp. 191-196. ISBN 9638491 930 2

Hivatkozás folyóiratcikkre:

Szerző neve (Megjelenés éve) Cikk címe. Folyóirat, Évfolyam száma. Szám. Tól-ig oldalszám. ISSN

MAGYAR Bálint (1998) A közoktatás modernizációjának esélyei a közoktatási törvény módosítása után. Új pedagógiai szemle, 47. évf. 2. sz. p. 6. ISSN 1215-1807

Hivatkozás elektronikus dokumentumra:

Szerző neve (Kiadás éve). Cím [Formátum]. Kiadási hely, Kiadó, URL

KOVÁCS László (1998) projektvez. NIIFP hálózati multimédia pilot projekt [Számítógép-fájl]. Budapest, Sztaki, URL: [http:// www.sztaki.hu/services /mbone](http://www.sztaki.hu/services/mbone)

MAGYAR SZABVÁNY (MSZ ISO 690:1991)

A Harvard hivatkozási rendszeren alapul.

Hivatkozás könyvre:

Szerző(k) neve(i): Mű címe : Alcím. Megjelenés helye: Kiadó neve, Megjelenés éve.
Terjedelem. (Sorozat címe, kötetszáma). Oldalszám. ISBN

Mészáros István: Középszintű iskoláink kronológiája és topográfiaja, 996-1948.
Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988. 336 p. ISBN 963 05 4766 X

Hivatkozás könyvrészletre, tanulmányra:

Szerző neve: Tanulmány címe. In: Könyv szerkesztője (szerk.): Könyv címe. Kiadás helye:
Kiadó neve, Kiadás éve. Tól-ig oldalszám.

Varga Mihály: Az időjárás-előrejelzés. In: Horváth Lajos (szerk.): A meteorológiai
szolgálat. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2010. p. 132-156.

Hivatkozás folyóiratcikkre:

Szerző: Cikk címe. In: Folyóirat megnevezése, Megjelenési éve. Kötet. Szám, tól-ig
oldalszám.

Enyingi Kálmán: Belső égésű motorok szelepei. In: Járművek, 2001. 48. köt. 3. sz., p. 66-
69.

Hivatkozás elektronikus dokumentumokra:

Könyvre:

Szerző neve: Cím. [Online]. Kiadás helye, Kiadó neve, megjelenés éve. URL [a dátum,
amikor a könyvet legutóbb megnézte].

Weeler, Donna: Milan Encounter. [Online]. London: Lonely Planet, 2009.
<http://www.gutenberg.org/files/24527/24527-h/24527-h.htm> [2011. március 23.]

Folyóiratcikkre:

Szerző neve: Cikk címe. Folyóirat címe, [Online] (Évfolyam.) Év, Szám. Hivatkozott cikk
oldalszámai. URL [a dátum, amikor a cikket legutóbb megnézte]

Visegrády Antal: A polgári jog Európa nagy jogrendszerében. Magyar tudomány, [Online] (171.) 2010. 8. p. 1026-1028. <http://www.matud.iif.hu/2010/08/19.htm> [2011. április 5.]

Emellett a fontosabb folyóiratok önálló hivatkozási rendszert dolgoz(hat)nak ki és alkalmaz(hat)nak a folyóirat egységes arculatának kialakítása érdekében. Sok magyar folyóirat is így tesz, néhány példa: Magyar Tudomány, Magyar Nyelv, Magyar Pedagógia, Irodalomtörténeti Közlemények, Közgazdasági Szemle, Magyar Pszichológiai Szemle, Magyar Kémiai Folyóirat, Fons. A speciális szabályokról a folyóiratok általában közleményt jelentetnek meg, amelyben kéri a szerzőket az új, szakirodalmi hivatkozási rendszer követésére.

Irodalomtörténeti Közlemények

Kecskeméti Gábor (összeáll.): Az Irodalomtörténeti Közlemények címléirési és jegyzetelési alapelvei. In: ItK, 1997. 1-2., melléklet. <http://itk.iti.mta.hu/szabvany.htm>

Magyar Nyelvőr

A Magyar Nyelvőr szerzőinek figyelmébe. Nyr, (120.) 1996. p. 121-123. <http://www.c3.hu/~nyelvor/figyelm.htm>

Történelmi Szemle

Az egyes folyóiratszámok hátoldalán található a hivatkozási stílusra vonatkozó elvárások.

Fons

A bibliográfiai hivatkozások elkészítése. [Online] <http://www.c3.hu/~fons/hivatk.htm>

Magyar pszichológiai szemle

Közlési feltételek [Online] <http://static.akkrt.hu/media/2/2/4/1/3/22413.pdf>

Magyar Pedagógia

A Magyar Pedagógia publikációs stílusa [Online] <http://www.magyarpedagogia.hu/?pid=50>

Közgazdasági Szemle

Útmutatás a szerzők részére [Online] <http://www.kszemle.hu/utmutatas/szerzo.php>

BIBLIOGRÁFIAKEZELŐ SZOFTVEREK

A „kézi” gyűjtögetésen és szerkesztésen túl rendelkezésre állnak saját gépre telepíthető vagy web alapú programok, amelyek megkönnyítik a munkát.

Refworks, **Endnote**, Procite, Reference Manager (jellemzően egyetemi/intézményi előfizetés útján használhatók); **Zotero** (ingyenes, a Mozilla Firefox böngészőhöz kiegészítőként letölthető) dokumentum- és bibliográfiakezelő programok.

ZOTERO (www.zotero.hu)

Ha valamilyen tudományos munkát készítünk elő az anyaggyűjtés során talált ismeretanyagot, forrást, könyvészeti adatokat célszerű rendszerezni, címkézni, mégpedig úgy, hogy a későbbiekben a dolgozat vagy a tanulmány szövegének megírásakor, illetve a hivatkozások, és az irodalomjegyzék összeállításakor minden információ kézre álljon, ne kelljen sokadszorra is visszakeresni egy-egy adatot. Ezt a munkát könnyíti meg jelentősen a Zotero nevű

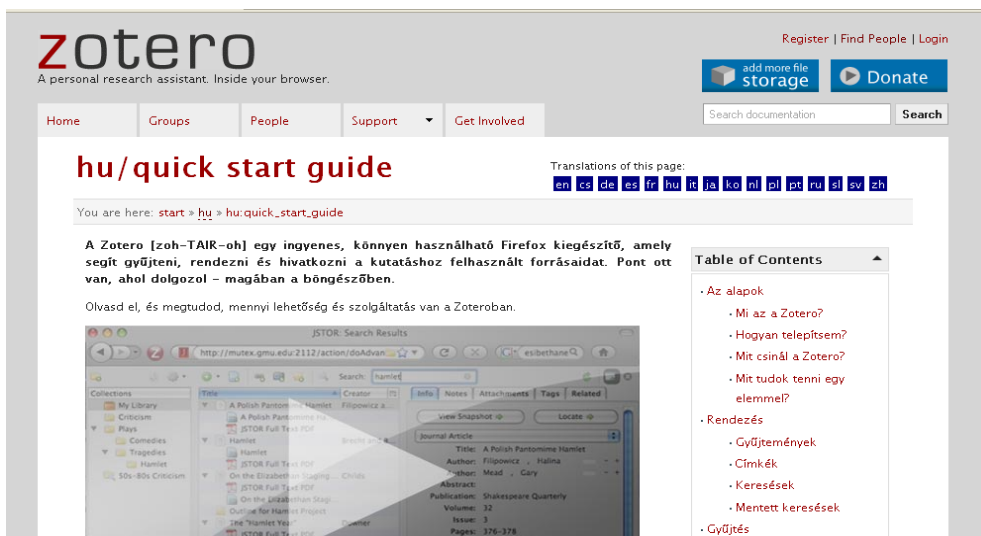
ingyenesen használható segédprogram, amely a dokumentumok bibliográfiai tételeit tárolja, rendezi, és hivatkozást készít belőlük.

Képességei:

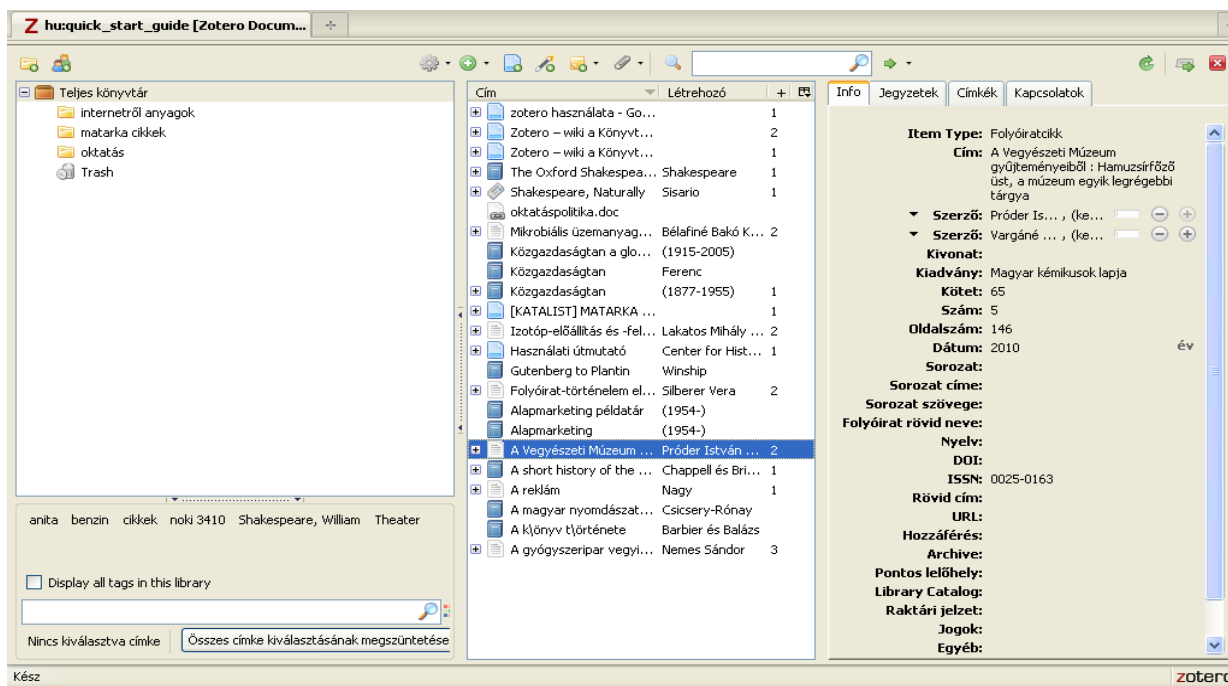
- Összegyűjt és rendszerez mindenféle, a böngészőből, a vágólapról és külső fájlokból elérhető tartalmat és metaadatot.
- Az internetes anyaggyűjtés során gombnyomásra kigyűjti a különböző bibliográfiai tételek adatait, tetszőleges weboldalakat archivál, rendszerezetten, címkézve lementi a neten talált különböző fájlokat, szöveget és képet egyaránt.
- A tételeket később címkékkel és jegyzetekkel lehet ellátni.
- A lementett bibliográfiai adatokból tetszőleges összeállításban, a kívánt formátumú hivatkozási stílusban, automatikusan hozható létre bibliográfiai lista.
- A program által feldolgozott tételek regisztrált felhasználók számára külső szerverre menthetők (a Zotero szerverein felkínált tárhellyel szinkronizálva), s így bárholnan behívhatók.

Használata:

A segédprogram a www.zotero.org oldalról telepíthető. Ha a Firefox telepítette a kiegészítőt és újraindult, a jobb alsó sarokban megjelenő Zotero ikonra kattintva lehet elindítani a háromhasábos kezelőfelületet. Használatához magyar nyelvű útmutató és videó is rendelkezésre áll.

Az egyes lementett bibliográfiai elemek a **középső oszlop**ban, a hozzájuk tartozó metaadatok (hivatkozáshoz szükséges adatok, úgymint a cím, a szerzők, a kiadók, a dátumok) a **jobb hasábn**ban kerülnek elhelyezésre. A **bal oldali hasábn**ban látható a könyvtárszerkezet („My Library”), amely minden letöltött elemet tartalmaz. A följötte található gombra kattintva lehet létrehozni, ezen belül különböző új könyvtárakat (mappákat), alkönyvtárakat, amelyben adott tárgy alapján rendszerezhetőek az elemek. Egy elem több gyűjteményben is szerepelhet, ilyenkor csak egyszer tárolódik, de több helyről mutat rá hivatkozás.

- új gyűjtemény létrehozása
- címkék kezelése
- könyvtár importálása/exportálása,
- beállítások módosítása,
- információk a Zoteróról
- a saját Zotero könyvtár, amely minden elemet tartalmaz
- gyűjtemény/könyvtár (a teljes könyvtár a teljes könyvtár alegysége)

- új elem kézi hozzáadása
- az aktuális weblap, az aktuális oldalra mutató link hozzáadása a gyűjteményhez (ez olyan, mint a könyvjelző, míg a teljes lap hozzáadása tartalmazza az összes hivatkozási információt, akár több jegyzetet és csatolmányt is)
- képernyőkép készítése az aktuális weblapról (a képernyőkép ráhúzással bármely gyűjteményhez vagy elemhez hozzáadható)
- részletes keresés
- különálló jegyzet hozzáadása
- elemtípusok ikonjai (jegyzet, könyv, folyóiratcikk, film, fájl, link fájlhoz, weblaphoz, képernyőkép weblapról, illusztráció, audio stb.)

- teljes képernyős üzemmód ki/bekapcsolása
- a Zotero ablak nyitása/zárása
- az elemhez csatolt hivatkozott webcím betöltése
- cikk vagy könyv keresése a helyi, felhasználói könyvtárban (OpenURL segítségével)
- hivatkozási információ, amelyet az egyes mezőkre való kattintással lehet szerkeszteni
- az elemhez csatolt jegyzetek (ezek automatikusan mentődnek beírásakor)
- fájlok, PDF-ek, képek, linkek és képernyőképek, amelyek az elemhez lettek csatolva
- az elemhez csatolt címkék (a Zotero képes automatikusan legyűjteni az Library of Congress tárgyszavakat a könyvekhez és a cikkekhez)

Jegyzetelés:

A középső oszlop tetején lévő kis sárga négyzet a plusz jellel teszi lehetővé “önálló jegyzet” létrehozását. Erre kattintva lehet begépelni az új jegyzet szövegét. Önálló elemekhez az elem kiválasztása után a jobb oszlopban a „jegyzetek” fülre, majd a “hozzáadás” gombra kattintva lehet jegyzetet kapcsolni.

Címkézés, csatolás:

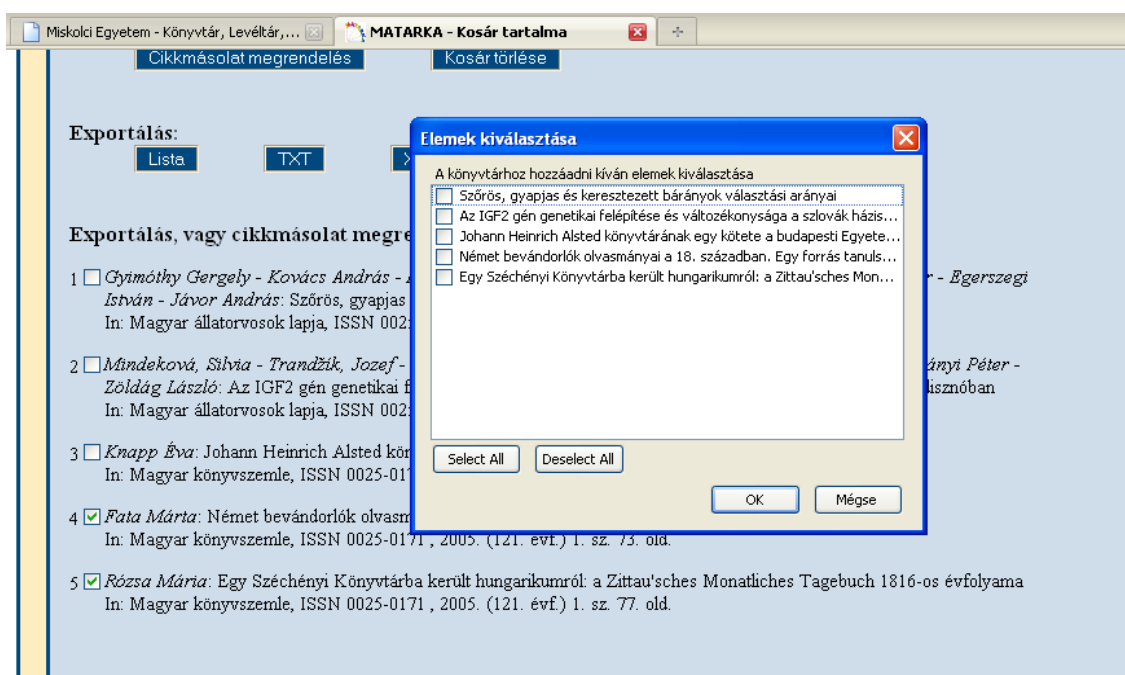
A címkézés a legegyszerűbb módja az elemek rendezésének. A címke tulajdonképpen egy kulcsszó, amelynek kiválasztása a felhasználótól függ. Az egyes elemek tetszőleges számú címkével láthatók el. A címkék kezelése (hozzáadás, törlés) és keresése a címkeválasztóval történik a bal oldali hasáb alján, de el lehet végezni a jobb hasábban a „Címke” fülre kattintva is.

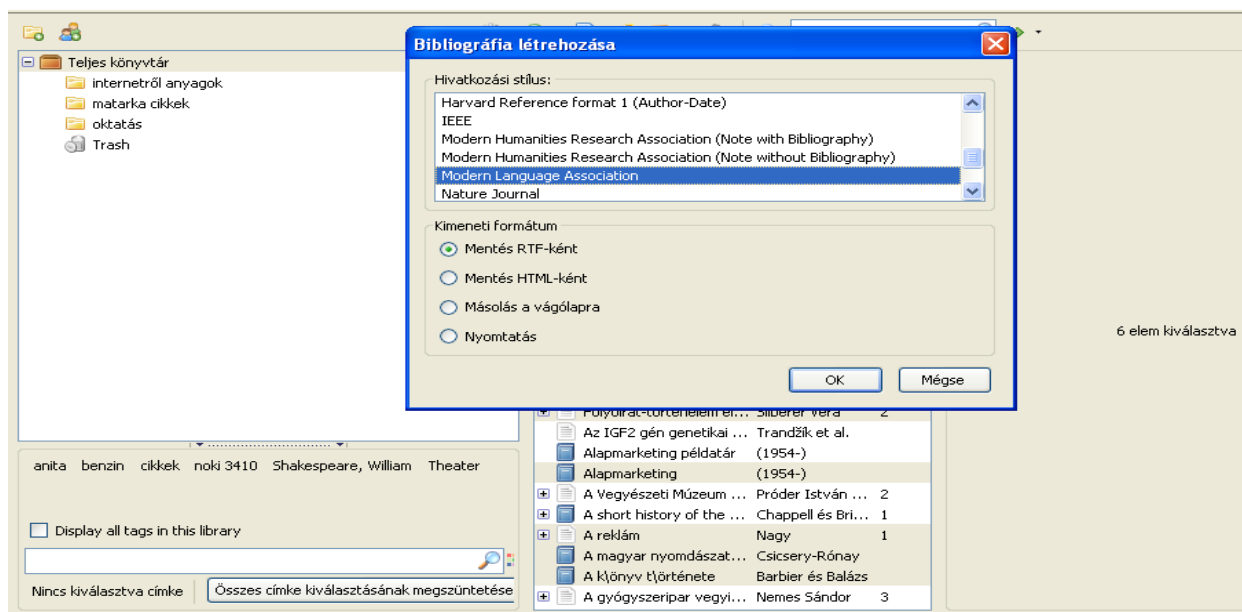
A címkeválasztó összegyűjti az egyes elemek címkéit (mind a saját könyvtárból, mind a gyűjteményekből, mind a mentett keresésekből), minden címkét megjelenít az éppen böngészett könyvtárban. Egy adott címkére kattintva a középső oszlopban láthatóak a hozzá kapcsolt elemek. Ha több címkére kattintunk, szűkíteni lehet a fókuszot, újbóli kattintással - megszüntetve a kijelölést - tágítani.

A címkék kezelését megkönnyíti az “Összes címke kiválasztásának megszüntetése” gomb, amellyel az adott mappa összes elemét lehet újra megjeleníteni, valamint a Szűrő mezőben folyamatosan megjelenő, az éppen gépelt szöveggel megegyező lehetőségek.

Ugyanilyen egyszerűen lehet címkét csatolni akár egyszerre több elemhez is: a középső oszlopból elég a kijelölt, egy vagy több elemet ráhúzni a kívánt címkére.

Néhány elemtípus eleve címkékkel kerül elmentésre a programban pl. az OPAC-ok tárgyszavai. Ha a Zotero bibliográfiai információkat vagy más metaadatokat érzel, akkor vagy felajánlja a mentést, így hozzáadhatjuk az éppen megnyitott gyűjteményhez vagy (bizonyos esetekben) automatikusan hozzáadja azokat az elemhez. Ha a mentés ikon egy mappát mutat, akkor több menthető elemet is tartalmaz. Rákattintva egy párbeszédablakban lehet kiválasztani, hogy mely elemeket szeretnénk elmenteni, a teljes szöveget is csatolhatjuk az elmentett elemekhez.

A MATARKA adatbázisból például, RIS formátumban exportálni lehet az adatokat a Zotero-ba. A művelet lépései az adatbázis oldalán a következő linken megtalálhatóak: <http://www.matarka.hu/other/export.html>

Exportálás a MATARKA-ból:

- Találati lista elhelyezése a kosárban
- Kattintás a RIS gombra
- A fájl mentése tetszés szerinti könyvtárba a gépünkön (a MATARKA a lista.ris fájlnevet ajánlja fel).

Importálás a ZOTERO-ba:

- Művelet gomb alól "importálás" funkció kiválasztása
- A lista.ris fájl behívása.
- A lista elemeinek importálása

Az elemekhez csatolt jegyzetek, fájlok és linkek a középső oszlopba kerülnek, a megfelelő elem alá rendezve. Fájlokat csatolni manuálisan a felső menüsorban lévő gémkapocsra vagy a középső oszlopban az „Új elem” gombra kattintva is lehetséges.

ENDNOTE (<http://www.myendnoteweb.com>)

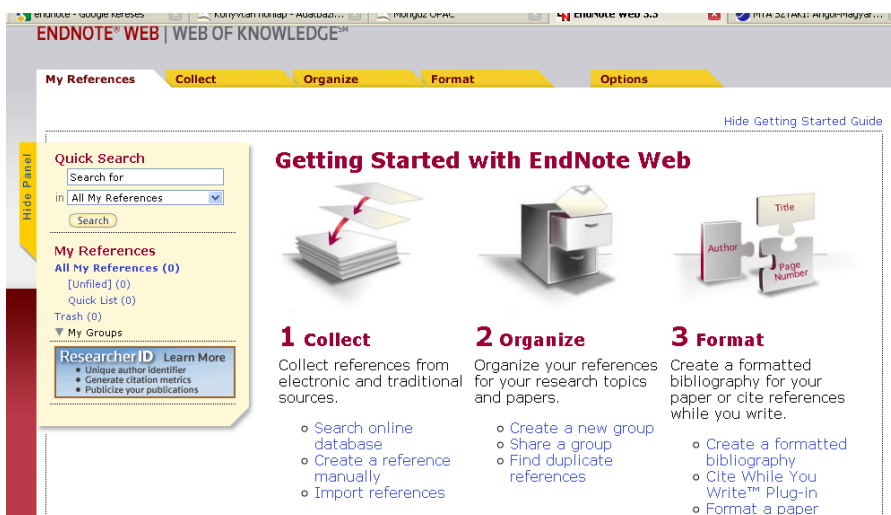
Az Endnote bibliográfiai adatbázis-kezelő szoftver alapvető szolgáltatásai:

- Bibliográfiai adatok, cikkek gyűjtése különböző adatbázisokból,
- a kigyűjtött adatok rendszerezése,
- az adatok felhasználása bibliográfia készítésére.

Használata:

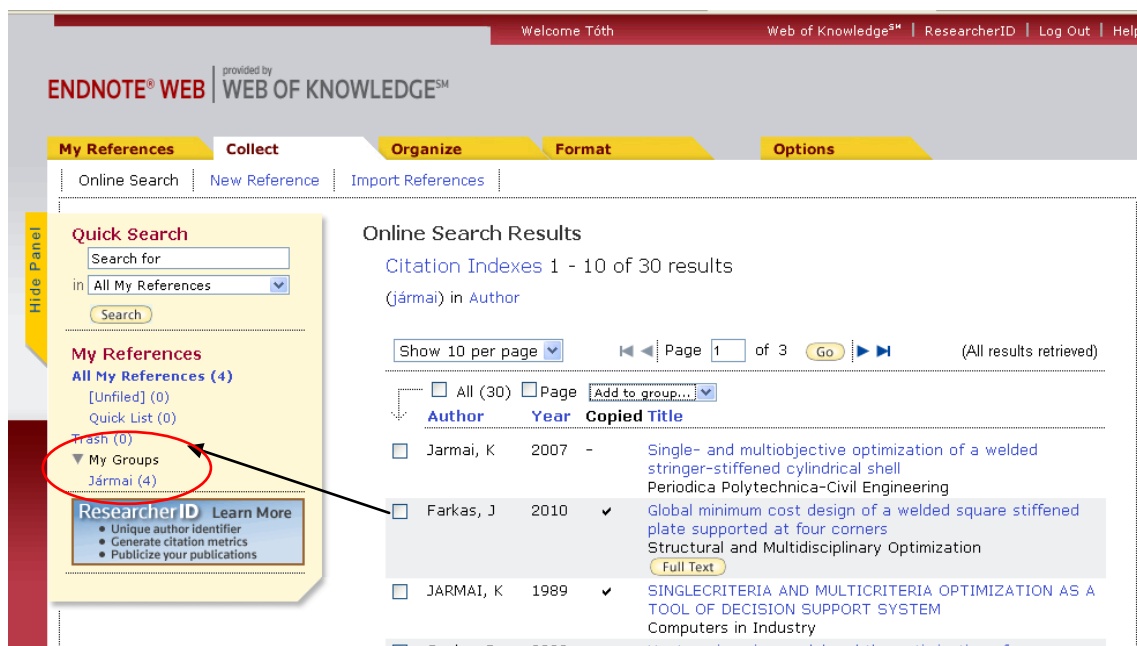
Regisztráció után a főoldalon a következő lehetőségek állnak rendelkezésre:

- **Gyűjtés:** hivatkozások keresése és letöltése közvetlenül online adatbázisból, hivatkozások létrehozása kézzel, importálás
- **Szervezés:** Csoportok létrehozása, törlése, megosztása másokkal, többször letöltött hivatkozási adatok kiszűrése (duplumszűrés)
- **Létrehozás:** bibliográfia készítése tetszőleges formátumban, tetszőleges csoportból

Számos adatbázisból importálhatunk adatokat a programba, többek között a Web of Science és a Scopus adatbázisból is.

A kiválasztott (Search online database) adatbázisban lekeresett találati lista megjelölt tételeit közvetlenül lementhetjük a program megfelelő csoportjába, mappájába:

A Web of Science adatbázisba átlépve is exportálhatjuk a kiválasztott tételeket:

Results Author=(o'brian c*)
 Timespan=All Years. Databases=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI.
 Lemmatization=On

Scientific WebPlus View Web Results >>

Results: 35 Page 1 of 4 Go Publication Date -- newest to oldest

Refine Results

Search within results for [] Search

Web of Science Categories Refine

- BIOCHEMISTRY MOLECULAR BIOLOGY (14)
- ONCOLOGY (14)
- CELL BIOLOGY (7)
- BIOLOGY (5)
- PHARMACOLOGY PHARMACY (3)

Document Types Refine

- ARTICLE (24)
- MEETING ABSTRACT (6)
- REVIEW (5)
- PROCEEDINGS PAPER (1)

1. Title: **Identification of metabolites of the tryptase inhibitor CRA-9249: Observation of a metabolite derived from an unexpected hydroxylation pathway**
 Author(s): Yu Walter; Dener Jeffrey M.; Dickman Daniel A.; et al.
 Source: BIOORGANIC & MEDICINAL CHEMISTRY LETTERS Volume: 16 Issue: 15 Pages: 4053-4058 DOI: 10.1016/j.bmcl.2006.05.003
 Published: AUG 1 2006
 Times Cited: 0 (from Web of Science)

2. Title: **Protein kinase C alpha and epsilon small-molecule targeted therapeutics: a new roadmap to two Holy Grails in drug discovery?**
 Author(s): O'Brian Catherine A.; Chu Feng; Bornmann William G.; et al.
 Source: EXPERT REVIEW OF ANTICANCER THERAPY Volume: 6

Létrehozhatunk új hivatkozásokat is:

ENDNOTE® WEB | WEB OF KNOWLEDGE™

My References Collect Organize Format Options

Quick Search

New Reference

Bibliographic Fields:

Reference Type: Generic

Author: Use format Last Name, First name. Enter each name on a new line.

Title:

Year:

Secondary Author:

Secondary Title:

Place Published:

Publisher:

Volume:

Number of Volumes:

Number:

Meglévő adatainkat rendezhetjük, új csoportot hozhatunk létre:

Welcome Tóth Web of Knowledge™ | ResearcherID | Log Out | Help

ENDNOTE® WEB | WEB OF KNOWLEDGE™

My References Collect Organize Format

Manage My Groups Others' Groups Find Duplicates Manage Attachments

Manage My Groups

My Groups†	Number of References	Share
Jármai	4	☐ Manage Sharing
New Group		

Az oldal a(z) http://www.myendnoteweb.co...
 Enter a New Group name and click 'OK'

OK Mégse

A gyűjtött tételekből bibliográfiát készíthetünk a megfelelő elemeket tartalmazó mappa, a kívánt bibliográfiai stílus és a fájl formátum megadásával:

The screenshot shows the EndNote Web interface. At the top, there is a navigation bar with 'Welcome Tóth', 'Web of KnowledgeSM', 'ResearcherID', and 'Log Out'. Below this is the 'ENDNOTE[®] WEB | provided by WEB OF KNOWLEDGESM' header. The main navigation tabs are 'My References', 'Collect', 'Organize', 'Format', and 'Options'. Under 'Format', there are sub-tabs: 'Bibliography', 'Cite While You Write Plug-In', 'Format Paper', and 'Export References'. The 'Bibliography' sub-tab is active, showing a 'References:' dropdown menu with '- Jármai' selected. Below it, 'Bibliographic style:' is set to 'Harvard' with a 'Select Favorites' link. 'File format:' is set to 'RTF (rich text file)'. There are three buttons: 'Save', 'E-Mail', and 'Preview & Print'. To the right, there is a table titled 'Examples of Commonly Used Styles'.

Area of Study	Writing Style Guides
Biosciences	CSE Style Manual C-S or N-Y
Science	Harvard

A bibliográfiát elmenthetjük, elektronikus levélben továbbíthatjuk, valamint megtekinthetjük és nyomtathatjuk.

Bibliográfia Harvard hivatkozási stílusban és RTF formátumban:

The screenshot shows a printed page of a bibliography. At the top, there are two buttons: 'Print This Page' and 'Cancel'. The bibliography contains the following references:

FARKAS, J., JARMAI, K., ACHTZIGER, W. & ROZVANY, G. 2000. Local stability of trusses in the context of topology optimization, Parts I and II. *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 19, 249-251.

FARKAS, J., JARMAI, K. & SNYMAN, J. 2010. Global minimum cost design of a welded square stiffened plate supported at four corners. *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 40, 477-489.

JARMAI, K. 1989. SINGLECRITERIA AND MULTICRITERIA OPTIMIZATION AS A TOOL OF DECISION SUPPORT SYSTEM. *Computers in Industry*, 11, 249-266.

SZABO, S. & JARMAI, K. 2002. Heat engineering model and the optimization of a Roto-Louvre type sugar drier. *Zuckerindustrie*, 127, 265-269.

At the bottom of the page, there is a copyright notice: '© 2012 THOMSON REUTERS' and the Thomson Reuters logo with the text 'Published by Thomson Reuters'.

Bibliográfia APA bibliográfiai stílusban és HTML formátumban:

The screenshot shows a printed page of a bibliography. At the top, there are two buttons: 'Print This Page' and 'Cancel'. The bibliography contains the following references:

Farkas, J., Jarmai, K., Achziger, W., & Rozvany, G. (2000). Local stability of trusses in the context of topology optimization, Parts I and II. [Editorial Material]. *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 19(3), 249-251.

Farkas, J., Jarmai, K., & Snyman, J. (2010). Global minimum cost design of a welded square stiffened plate supported at four corners. [Article]. *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 40(1-6), 477-489. doi: 10.1007/s00158-008-0349-x

JARMAI, K. (1989). SINGLECRITERIA AND MULTICRITERIA OPTIMIZATION AS A TOOL OF DECISION SUPPORT SYSTEM. [Article]. *Computers in Industry*, 11(3), 249-266. doi: 10.1016/0166-3615(89)90006-7

Szabo, S., & Jarmai, K. (2002). Heat engineering model and the optimization of a Roto-Louvre type sugar drier. [Article]. *Zuckerindustrie*, 127(4), 265-269.

At the bottom of the page, there is a copyright notice: '© 2012 THOMSON REUTERS' and the Thomson Reuters logo with the text 'Published by Thomson Reuters'.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Academic writing: kutatói portál. [online] <http://emc.elte.hu/~gacsanna/acadwr/jegy.html>
[2011.09.06.]

Csermely Péter – Gergely Pál – Koltay Tibor - Tóth János: Kutatás és közlés a természettudományokban. Budapest: Osiris Kiadó, 1999. p. 117-165.

Dudás Anikó: Hivatkozási stílusok. In: Uő - Guitman Barnabás: Könyvtárinformatika - bölcsészet, társadalomtudomány. Egyetemi jegyzet. ISBN 978-963-308-059-7. p. 245-260.

Farkas Éva: Adatgyűjtés, bibliográfia, hivatkozások [Online]
<http://www.bdf.hu/konyvtar/informaciokereses/hivatkozas.htm> [2011.09.06.]

Guitman Barnabás: Zotero. In: Dudás Anikó - Uő: In: Könyvtárinformatika - bölcsészet, társadalomtudomány. Egyetemi jegyzet. ISBN 978-963-308-059-7. p. 263-266.

Gyurgyák János: Szerzők és szerkesztők kézikönyve. Második, átdolgozott kiadás. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. ISBN 963 389 714 9. 507 p.

Simon Ferenc: A tudományos munka technikája [Online]
http://www.bdf.hu/konyvtar/tempus/Simon_ferenc_tud.pdf [2011.09.06.]

Zotero. [Online] <http://konyvtar.hu/wiki/Zotero> [2011.09.06.]